

Received:	May	30, 2019
Revised:	September	24, 2019
Accepted:	October	09, 2019

การเชื่อมโยงความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม

ทมนี สุขใส¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาและเชื่อมโยงองค์ความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำนาบัวหลวงตัดดอกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2) การศึกษาเชิงประจักษ์โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรทำนาบัว ผู้นำเกษตรกรทำนาบัว ผู้ผลิตปัจจัยสนับสนุนการทำนาบัวหลวงตัดดอก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวม 22 ราย 3) การจัดเวทีระดมความคิดโดยแบ่งออกเป็น 3 ครั้ง เพื่อให้สามารถศึกษาปัญหา ความต้องการความรู้ และแนวทางการเชื่อมโยงความรู้ของแต่ละกลุ่มในโซ่อุปทานการทำนาบัว

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ในการทำนาบัวหลวงตัดดอกอยู่ในอำเภอสามพราน นครชัยศรี พุทธมณฑล และบางเลน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการทำนาบัว มีแหล่งสนับสนุนปัจจัยการทำนาบัวอย่างเพียงพอ และมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรทั่วถึงทั้ง 3 อำเภอ ด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้การทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐมมีรูปแบบการเชื่อมโยงโดยใช้สื่อจากประสบการณ์ตรง และมีแนวทางการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างบรรพบุรุษสืบต่อกันมา และมีการถ่ายทอดภายในกลุ่ม การเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกลุ่ม และการเชื่อมโยงความรู้จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสู่ภาคการทำนาบัวหลวงตัดดอก

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตลอดโซ่อุปทานบัวหลวง เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ สถาบันภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนการสร้างคามเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้องกับการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: การเชื่อมโยงความรู้; การทำนาบัวหลวงตัดดอก; บัวหลวงตัดดอก

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

111/3-5 หมู่ 2 ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170, ประเทศไทย

อีเมล: tommanee.so@ssru.ac.th

The Knowledge Linkage in Supply Chain of Cut-flower Sacred Lotus Farming in Nakhon Pathom

Tommanee Sooksai¹

Abstract

The study on the knowledge linkage in supply chain of cut-flower sacred lotus farming in Nakhon Pathom aims to form guidelines for developing and linking knowledge in the supply chain of cut-flower sacred lotus farming in Nakhon Pathom province, Thailand. The research process consists of 3 steps: 1) Analysis of knowledge from documents relating to cut-flower sacred lotus farming from the past to the present, 2) Empirical study by interviewing farmers, farmers' leaders, manufacturers producing supporting factors for farming cut-flower sacred lotus farming, and public and private agencies involved, total 22 informants, and 3) Organizing the brainstorming stage by dividing into 3 times to reflect problems, the knowledge necessity, and guidelines for linking the knowledge of each group in the lotus farming supply chain.

The research found that Nakhon Pathom province had areas for cut-flower sacred lotus farming in Sam Phran, Nakhon Chai Si, Phutthamonthon, and Bang Len district, which were areas supporting lotus farming. There were sufficient resources to support lotus farming and water sources for agriculture throughout the three districts. The direct experience was used to link the knowledge of cut-flower sacred lotus farming in Nakhon Pathom province. Moreover, there were ways to link knowledge among ancestors continually, to share knowledge among the groups, and to connect knowledge from government agencies involved in cut-flower sacred lotus farming.

From the results of the study, the researcher suggested the further research on the entire supply chain of sacred Lotus in order to be able to utilize the research results efficiently. Relevant government institutions should strengthen farmers' groups and other groups related to cut-flower sacred lotus farming in Nakhon Pathom Province

Keywords: Knowledge Linkage; Cut-Flower Sacred Lotus Farming; Sacred Lotus

Type of Article: Research Article

¹College of Logistics and Supply Chain, Suansunandha Rajabhat University
111/3-5 Moo 2 Khlong Yong, Phutthamonthon Districts, Nakhon Pathom 73170, Thailand
E-mail: tommanee.so@ssru.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกษตรกรจำนวนมากในหลายจังหวัดยึดการปลูกบัวหลวงตัดดอกเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากบัวเป็นไม้ที่มีลักษณะของแปลงปลูกเหมือนการทำนาข้าว ดูแลรักษาง่ายกว่านาข้าว ใช้น้ำน้อยกว่า มีโรคและแมลงน้อยกว่า สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งในรูปดอกตูมและเก็บเกี่ยวเมล็ดซึ่งผลผลิตทั้งสองแบบนี้ยังเป็นที่ต้องการของทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจากสภาพปัจจุบันที่เกษตรกรผู้ทำนาบัวประสบปัญหาทั้งในเรื่องการขาดน้ำ อีกทั้งราคาข้าวไม่แน่นอน จึงทำให้นาบัวเป็นทางเลือกใหม่ทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่นาข้าว (ทวีพงศ์ สุวรรณโร, ม.ป.ป.) การปลูกบัวในเชิงพาณิชย์มีมากมาย กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แบ่งเป็นสัดส่วนการผลิตคือแถบภาคกลาง บริเวณกรุงเทพฯ และปริมณฑล เน้นการผลิตเพื่อตัดดอกแถบอยุธยา อ่างทอง และนครสวรรค์ เน้นการผลิตเพื่อเก็บเมล็ด ตัดดอก และเกสรตากแห้ง ขณะที่ทางจังหวัดปราจีนบุรี ปลูกเพื่อเก็บเกี่ยวไหล ผลผลิตส่วนใหญ่ถูกใช้งานในประเทศที่เหลือจึงส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น แถบยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่น คิดเป็นมูลค่ากว่า 0.34 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยแนวโน้มการส่งออกรวมทุกชิ้นส่วนของบัว มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2542-2547 ซึ่งในประเทศไทยนอกจากนิยมนำตัดดอกขายแล้วยังมีการซื้อขายเมล็ดบัวแห้งที่ยังไม่ได้กระเทาะเปลือก เพราะสามารถเก็บไว้ได้นาน เมื่อถึงช่วงที่ตลาดต้องการจึงกระเทาะออกมาจำหน่าย สำหรับตลาดรับซื้อเมล็ดบัวภายในประเทศที่สำคัญ คือตลาดทรงวาด และตลาดคลองเตย นอกจากนี้ยังมีช่องทางที่สามารถส่งออกเมล็ดบัวหลวงไปจำหน่ายต่างประเทศ

จังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญ มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ยึดการปลูกบัวเป็นอาชีพหลัก และเนื่องจากบัวเป็นไม้ และลักษณะของแปลงปลูกจึงต้องมีการขังน้ำเหมือนทำนาข้าว ซึ่งการทำนาบัวสามารถดูแลรักษาง่ายกว่านาข้าว มีโรคและแมลงรบกวนน้อย และใช้น้ำน้อยกว่า ปัจจุบันมีเกษตรกรจำนวนมากที่มีความสนใจทำนาบัวหลวงตัดดอกทดแทนการทำนาข้าวอันเนื่องมาจากเกษตรกรผู้ทำนาข้าวประสบปัญหาทั้งในเรื่องการขาดน้ำ และราคาข้าวไม่แน่นอนมีความผันผวน นาบัวจึงเป็นทางเลือกใหม่ทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่นาข้าว ซึ่งจากข้อมูลสถิติการผลิตพืชในจังหวัดนครปฐมปี 2556 มีเกษตรกรปลูกข้าวนาปีจำนวน 18,657 ครัวเรือน ในพื้นที่ 398,750 ไร่ รวมมีมูลค่าการผลิต 3,379 ล้านบาท และมีการปลูกข้าวนาปรัง 18,504 ครัวเรือน ในพื้นที่ 423,608 ไร่ รวมมีมูลค่าการผลิต 4,135 ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2557 มีเกษตรกรปลูกข้าวนาปี 17,933 ครัวเรือน ในพื้นที่ 380,663 ไร่ รวมมีมูลค่าการผลิต 2,331 ล้านบาท และปลูกข้าวนาปรัง 17,355 ครัวเรือน ในพื้นที่ 398,908 ไร่ รวมมูลค่าการผลิต 2,222 ล้านบาท พบว่ามีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรังรวมทั้งพื้นที่ปลูกข้าวลดลง ซึ่งในข้าวนาปีลดลงคิดเป็นร้อยละ 33.00 และข้าวนาปรังลดลงคิดเป็นร้อยละ 46.26 ซึ่งจะสังเกตได้ว่าแต่มูลค่าการผลิตลดลงมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของพื้นที่การผลิตที่ลดลงเนื่องจากราคาข้าวลดลงตามกลไกของตลาด และอยู่ในช่วงที่โครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลสิ้นสุดลง ดังที่แสดงในตาราง 1

ตาราง 1

มูลค่าผลผลิตการปลูกข้าวจังหวัดนครปฐม

ที่	ชื่อพืชเศรษฐกิจ	ครัวเรือน (ราย)			พื้นที่ปลูก (ไร่)			มูลค่า (ล้านบาท)		
		ปี 2556	ปี 2557	เปลี่ยนแปลง (%)	ปี 2556	ปี 2557	เปลี่ยนแปลง (%)	ปี 2556	ปี 2557	เปลี่ยนแปลง (%)
1	ข้าวนาปี	18,657	17,933	-4.00	398,750	380,663	-4.54	3,379	2,331	-33.00
2	ข้าวนาปรัง	18,504	17,355	-7.00	423,608	398,908	-5.83	4,135	2,222	-46.26

ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564)

จากภาวะผลผลิตการปลูกข้าวลดลงมากกว่า สัดส่วนของการลดลงของพื้นที่การทำนาข้าว จึงทำให้ เกษตรกรสนใจในการลงทุนทำเกษตรนาบัวหลวง ตัดดอก และเนื่องจากการทำนาบัวนั้นดูแลรักษา ง่ายกว่านาข้าว มีโรคและแมลงรบกวนน้อย ใช้ น้ำ น้อยกว่า ดังนั้นจากสภาพปัจจุบันที่เกษตรกรผู้ทำนา ประสบปัญหาทั้งในเรื่องการขาดน้ำและราคาข้าวไม่ แ่นนอน การทำนาข้าวในพื้นที่ที่ลุ่มหลายแห่ง มักจะ ประสบปัญหาถูกน้ำท่วม ทำให้ได้รับความเสียหาย อยู่เสมอๆ การทำนาข้าวจึงทำให้ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร หากเกษตรกรจะปรับเปลี่ยนมาทำนาบัวจะมีความ เหมาะสมดีกว่า ไม่ต้องเสี่ยงกับการถูกน้ำท่วม นาบัวจึง เป็นทางเลือกใหม่ทางหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ นาข้าว ที่สามารถเก็บเกี่ยวสร้างรายได้เป็นรายวัน และมีระยะการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นาน ไม่ต้องลงทุนทุกปี สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐม เป็นพื้นที่หนึ่ง ที่มีความเหมาะสมกับการทำเกษตรนาบัวเพื่อการค้า ตัดดอก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็น พื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำท่าจีนในที่ราบลุ่มภาคกลาง น้ำไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ มีลักษณะเป็น ที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบซึ่งบัวนั้นเป็นพืชที่สามารถ สร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ผลผลิตสามารถจัดจำหน่าย ได้ทั่วไปทั้งค้าปลีก และค้าส่งตลาดกลาง นอกจากนั้น แล้ว การทำเกษตรบัวตัดดอกยังเป็นอีกทางเลือก หนึ่งที่สามารถช่วยพลิกชีวิตเกษตรกรที่ล้มเหลวจาก การทำนา ด้วยการเปลี่ยนนาข้าวให้เป็นนาบัว

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการ เชื่อมโยงองค์ความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำ นาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐมตลอดเส้นทาง โซ่อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานสนับสนุน อันนำมาซึ่งความเข้มแข็งให้ กับการทำนาบัวหลวงตัดดอกของจังหวัดนครปฐมได้ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาและเชื่อมโยงองค์ ความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกใน จังหวัดนครปฐม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะได้รับประโยชน์ ในการพัฒนาความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวง ตัดดอก ได้แนวทางการเชื่อมโยงและการสื่อสาร องค์ความรู้ของบัวตัดดอกเกี่ยวกับกระบวนการทำ นาบัว การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการทำนาบัวหลวง ตัดดอก เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวการขนส่ง และ การตลาด จังหวัดนครปฐม ซึ่งจะเชื่อมต่อเครือข่าย วิสาหกิจบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดอื่น อันจะนำมา สู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของบัวหลวงตัดดอกต่อไป

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาและการเชื่อมโยงความรู้

วิวัฒนาการด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้ ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความรู้มีการเคลื่อนตัวไปมาระหว่างสถานที่ต่างๆ ในโลกเข้าไปสู่ชุมชน และสังคมแต่ละประเทศ และก่อให้เกิดการนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับรูปแบบการผลิตสินค้าของแต่ละชุมชน ซึ่งความรู้จะเป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในการบริหารจัดการสินค้าภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้นั้นย่อมเป็นการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่มาก่อนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิผล (ประสงค์ ต้นพิชัย และกาญจนา ทรัพย์นัย, 2553)

การสร้างองค์ความรู้ภายในหน่วยงานหรือชุมชนเกิดจากความรู้ที่อยู่ในตัวคนหรือองค์ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล ในการทำความเข้าใจในสิ่งรอบตัว เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่ายเชื่อมโยงกับความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อหรือความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้แบบรูปธรรมที่สามารถรวบรวมถ่ายทอดได้โดยผ่านกระบวนการประชุม การสัมมนา การสนทนา การค้นคว้าหาความรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (วิจารณ์ พานิช, 2548)

ภูมิปัญญา หรือ Wisdom เป็นความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา หมายถึงพื้นความรู้ของปวงชนในสังคมนั้นๆ และปวงชนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน เรียกว่า ภูมิปัญญา ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้ที่ผ่านกระบวนการทำงาน ศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์

ความรู้ที่รวมกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะในด้านนั้นๆ หลายๆ เรื่อง ซึ่งความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นฐานองค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในการตัวของผู้อยู่เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้องค์ความรู้นั้นก็จะเป็นที่รู้จักก่อให้เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ (ประภาศิริ กลางพอน, ม.ป.ป.)

แนวคิดโซ่อุปทานการผลิตบัวหลวงตัดดอก

การทำนาบัวหลวงตัดดอกมีรูปแบบการปลูกคล้ายกับการทำนาข้าว พื้นที่ที่เหมาะสมควรเป็นที่ราบสม่ำเสมอ อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ดินเป็นดินเหนียว การเตรียมพื้นที่สำหรับทำนาบัวก็คล้ายๆ กับการทำนาดำ จะเริ่มเก็บผลผลิตดอกตูมได้หลังจากปลูก 2 เดือน โดยทั่วไปเกษตรกรเก็บดอกวันเว้นวัน ยกเว้นในฤดูหนาว เก็บวันเว้น 2 วัน การเก็บดอกจะเก็บในระยะที่ดอกยังตูม โดยตัดให้มีก้านดอกยาว 40-50 เซนติเมตร คัดแยกขนาดแล้วนำมา จัดเป็นกำซ่อ 10 ดอก การจัดต้องจัดเรียงให้เห็นดอกทั้ง 10 ดอก หลังจากนั้นจึงห่อด้วยใบบัว จัดลงตะกร้า และหุ้มตะกร้าด้วยพลาสติก เพื่อป้องกันความร้อนจากอากาศภายนอก และการสูญเสียน้ำที่จะส่งผลกระทบต่อให้ดอกบัวเสียหาย เกษตรกรจะเก็บดอกบัว 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และเล็ก ความยาวของก้านดอกประมาณ 30-40 ซม. เท่านั้น ด้วยการใส่ถุงมือเพื่อป้องกันหนาม ตรงก้านดอกบาดมือ หลังจากเก็บบัวเรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งไปยังตลาดสี่มุมเมือง ตลาดรังสิต และตลาดในกรุงเทพฯ ทั่วไป

การขนส่งดอกบัวจากแหล่งผลิตไปยังที่คัดเลือกเพื่อส่งต่อไปยังผู้บริโภค จำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการบรรจุ ภาชนะบรรจุ และการกระทบกระเทือน

ของผลผลิต ร่วมกับเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการเลือกวิธีการขนส่งระยะทางและเส้นทางที่เหมาะสมด้วยการขนส่งที่ดีจึงต้องใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดเพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้นานที่สุด ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่จะช่วยในการพัฒนาบัวให้เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของไทย จะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการพัฒนาศายพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การเกษตรกรรมนาบัว การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มาตรฐาน กฎระเบียบข้อบังคับ การตลาดและการวางแผนตลอดจนการพัฒนาแนวทางการใช้ประโยชน์บัวหลวงที่หลากหลาย (ภาณุพล หงส์ภักดี, 2556)

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำนาบัวหลวงตัดดอก ได้แก่ รายงานการวิจัยเกี่ยวกับบัวหลวง และวารสารด้านการเกษตรทั่วไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงประจักษ์ เป็นการศึกษาถึงองค์ความรู้ที่ต้องการและองค์ความรู้ที่มีอยู่ รวมทั้งแนวทางการเชื่อมโยงองค์ความรู้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดเส้นทางการผลิตบัวหลวงตัดดอก 3 ภาคส่วนได้แก่

2.1 เกษตรกรผู้ทำนาบัว ใช้รูปแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไร้โครงสร้าง และแบบสอบถาม ทั้งหมดในจังหวัดนครปฐม ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม จำนวน 22 ราย

2.2 ผู้ผลิตปัจจัยสนับสนุนการทำนาบัวหลวงตัดดอกจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม รวม 6 ราย เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้ค้าปุ๋ย จำนวน 3 ราย และกลุ่มผู้ค้าสารเคมีกำจัดโรคและแมลง จำนวน 3 ราย เก็บข้อมูล

ด้วยใช้แบบสอบถาม โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สนับสนุนปัจจัยการผลิตในจังหวัดนครปฐม

2.3 ผู้ค้าดอกบัวหลวง ตลาดค้าดอกบัวจากจังหวัดนครปฐมแบ่งออกเป็น 2 ตลาดใหญ่ ได้แก่ ปากคลองตลาด และตลาดในต่างจังหวัด โดยการดำเนินงานในปากคลองตลาด ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นตลาดกลางขายดอกไม้ที่ใหญ่ที่สุด ได้สัมภาษณ์เชิงลึกพ่อค้าในปากคลองตลาดทั้งหมด 12 ราย และในตลาดต่างจังหวัดศึกษาจากผู้รับซื้อดอกบัวส่งออกต่างจังหวัด 3 ราย และพ่อค้าในต่างจังหวัดจำนวน 5 ราย

ขั้นตอนที่ 3 การจัดเวทีระดมความคิด โดยจัดเวทีระดมความคิดในแต่ละกลุ่มย่อยจำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ เวทีของเกษตรกรผู้ทำนาบัวหลวงตัดดอก เวทีผู้ผลิตปัจจัยสนับสนุนการทำนาบัวหลวงตัดดอก และเวทีผู้ค้าดอกบัวหลวง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

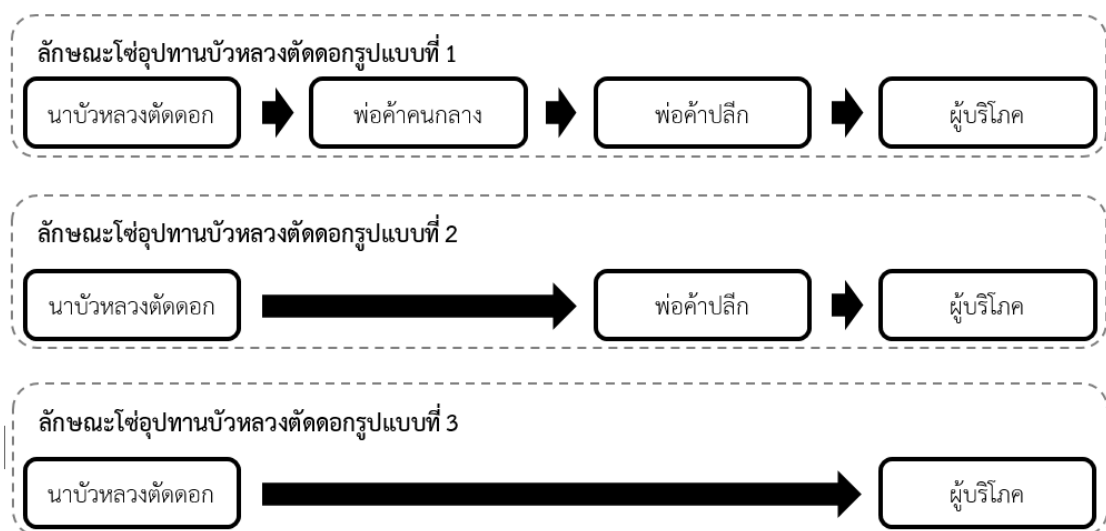
ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร

บริบทเกี่ยวกับโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอก

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ในการทำนาบัวหลวงตัดดอกอยู่ในอำเภอสามพราน นครชัยศรี พุทธมณฑล และบางเลน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการทำนาบัว มีแหล่งสนับสนุนปัจจัยการทำนาบัวอย่างเพียงพอ และมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรทั่วถึงทั้ง 3 อำเภอ รูปแบบของโซ่อุปทานการผลิตบัวหลวงตัดดอกของจังหวัดนครปฐม ดังภาพ 1 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานบัวหลวงตัดดอกที่มีลักษณะของโซ่อุปทานเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งประกอบด้วย เกษตรกรนาบัวหลวงตัดดอก ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภค รูปแบบของโซ่อุปทานจะมีการทำนาบัวหลวงตัดดอก เกษตรกรจะเป็นผู้ตัดดอกบัว

ทำการคัดแยกขนาดของดอกบัวแล้วจึงทำการมัดกำบัวเพื่อเตรียมให้กระจายสินค้า ผู้ค้าส่งหรือพ่อค้าคนกลางมารับบัวหลวงจากเกษตรกรผู้ทำนาบัว ขนส่งไปจัดจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าปลีกในตลาดต่างๆ ตามความต้องการของผู้บริโภค โดยการขนส่งจะทำในช่วงเวลาบ่ายหรือเย็นเพื่อรักษาความสดของดอกบัวไม่ได้รับความร้อนจากภายนอกมากเกินไป ตลาดแต่ละแห่งมีความต้องการบัวหลวงที่คัดขนาดต่างกันออกไป ด้านรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรบัวหลวงตัดดอกเป็นระบบที่จะส่งต่อความสำเร็จของการบริหาร

จัดการที่สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ การวางแผน การผลิต การจัดซื้อจัดหา การขนส่ง การรับคืนสินค้า และหน่วยงานสนับสนุน (Supply Chain Council, 2012) โดยในแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กันเป็นระบบตามความสำคัญตามภาระงานแต่ละด้าน ซึ่งรูปแบบนี้สามารถพัฒนาได้ตามสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมภายนอกของการแข่งขันทางธุรกิจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสูตรรัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2560)

ภาพ 1 รูปแบบโซ่อุปทานบัวหลวงตัดดอก

บริบทการทำนาบัวตัดดอกเพื่อการค้า

บัว เป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยพุทธกาล และยังถือเป็นพืชไม้น้ำที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนาและเทพเจ้า ศักดิ์สิทธิ์และความเบิกบาน ซึ่งเห็นได้จากการนำดอกบัวมาใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่เสมอ และบัวยังเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติอยู่หลายตอน หลายเหตุการณ์ คนโบราณจึงมีความเชื่อว่า ครอบครัวยุคที่ปลูกบัวเอาไว้ประจำบ้าน ก็จะช่วยให้คนครอบครัวนั้น มีจิตใจที่บริสุทธิ์ สะอาด และเบิกบานแจ่มใส เช่นเดียวกับดอกบัว

และยังเชื่ออีกว่า สายใยของบัวที่ยืดยาวนั้น คือสายสัมพันธ์ของครอบครัว จะทำให้ทุกคนมีความห่วงใย รักใคร่ และผูกพันต่อกันอย่างแนบแน่น ครอบครัวนั้น ก็จะมีแต่ความสุข เพราะความรักใคร่ปรองดองของคนในครอบครัวทุกคน ดอกบัวจึงเป็นดอกไม้ที่ตลาดมีความต้องการสม่ำเสมอ และมีความต้องการในปริมาณที่มาก ซึ่งนอกจากจะสามารถตัดจำหน่ายดอกแล้ว ยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้อีกด้วย อาทิเช่น น้ำกลีบบัว ชาบัว ส่วนประกอบของยา และเครื่องสำอาง เป็นต้น ตลาดมีความต้องการบัวมาก โดยเฉพาะในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา

เกษตรกรที่ทำนาบัวบูชาพระสามารถสร้างรายได้ 4,000-5,000 บาทต่อวัน ซึ่งโดยปกติเกษตรกรเก็บบัวหลวงเพื่อส่งขายที่ปากคลองตลาดสามารถสร้างรายได้โดยประมาณ 1,500 บาทต่อวัน ซึ่งราคาขายของบัวตัดดอกไม่มีความผันผวนมากนัก และมีตลาดในจังหวัดตลาดต่างจังหวัด และตลาดกลางรองรับทุกวัน

บริบทของสภาพโดยทั่วไปของจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญ แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ได้ระบุไว้ว่าไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญได้แก่ กุหลาบ มะลิ บัวฉัตร ดอกกรัก ฯลฯ มีเนื้อที่เพาะปลูกรวมประมาณ 17,408 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสามพราน นครชัยศรี พุทธมณฑล และบางเลน นาบัวในจังหวัดนครปฐมถูกให้เป็นหนึ่งในสถานที่ Dream Destination 2 ในปี พ.ศ. 2558 มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเกษตรกรจำนวนมากในจังหวัดนครปฐม ยึดการปลูกบัวเป็นอาชีพหลัก และเนื่องจากบัวเป็นไม้น้ำ และลักษณะของแปลงปลูกจึงต้องมีการขังน้ำเหมือนทำนาข้าว ซึ่งบัวบางชนิด อย่างบัวฉัตร บัวหลวง ใช้น้ำไม่มากนัก ใส่แค่พอให้เต็มในกระถางก็เพียงพอให้เจริญเติบโต และการปลูกด้วยการใช้น้ำน้อยเป็นการเร่งให้ออกดอกเร็วขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับพื้นที่ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำและมีการทำเกษตรกรรมหลายประเภท ซึ่งมีบางพื้นที่หันมาปลูกบัวตัดดอก เป็นการปลูกบัวเพื่อการค้าในท้องถิ่น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทำนาบัว ซึ่งการทำนาบัวสามารถดูแลรักษาง่ายกว่านาข้าว มีโรงและแมลงรบกวนน้อย และใช้น้ำน้อยกว่า และมีระยะปลูกเพียง 3 เดือนบัวจะให้ดอกมากขึ้นและเริ่มเก็บดอกเพื่อจำหน่ายได้ ซึ่งดอกบัวนั้นจะให้ดอกมากในช่วงหน้าร้อน ถ้าเป็นหน้าหนาวจะให้ดอกน้อยกว่าหน้าร้อน ส่วนหน้าฝนจะให้ดอกจำนวนมาก แต่

ดอกบัวส่วนใหญ่ดอกจะฝ่อ ดอกที่ใช้ได้นั้นจะมีจำนวนน้อย ทั้งนี้การเก็บดอกบัวนั้นจะทำการเก็บทุกวัน หรือจะเก็บวันเว้นวันก็ได้ ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่มีในช่วงเวลานั้น การเก็บเกี่ยวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งในรูปดอกตูม เมล็ด และใบ สามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้ และในจังหวัดนครปฐมมีการทำนาบัวหลากหลายชนิด ส่วนใหญ่เป็นบัวสายพันธุ์สัตบุษที่มีกลีบดอกสีขาวและบัวสัตบุษที่มีกลีบดอกเป็นสีชมพูอมม่วง ซึ่งผลผลิตทั้งสองรูปแบบนี้เป็นที่ต้องการของทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บริบทของสถานการณ์การทำนาบัวในจังหวัดนครปฐม

การทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐมเริ่มต้นใกล้เคียงกับการปลูกในแหล่งอื่นของประเทศไทย แต่มีแนวโน้มการขยายตัวได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครปฐมเอื้ออำนวยต่อการทำนาบัวหลวงตัดดอก ซึ่งการปลูกบัวในปัจจุบันเริ่มมีการทำการท่องเที่ยวเข้ามาประสมประสานในการทำนาบัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรผู้ทำนาบัวสามารถบริหารจัดการนาบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาทิเช่น นาบัวลู่แจ่ม มีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ ปลูกบัวฉัตรบงกชสีชมพูเข้มเต็มผืนน้ำประมาณ 20 ไร่ แบ่งพื้นที่รอบนาบัวราว 5 ไร่ ปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ยืนต้น เพื่อเป็นคั่นล้อมเก็บผลผลิตจำหน่าย และรับประทานเอง เช่น พริก มะพร้าว มะม่วง มะเขือ กะเพรา ตะไคร้ ฯลฯ นาบัวลู่แจ่มเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวได้เข้าชมการทำเกษตรนาบัว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และมีกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเก็บดอกบัว การพับดอกบัว การพายเรือในนาบัว นักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แม้เจ้าของนาบัวลู่แจ่มจะเก็บค่าเยี่ยมชมเพียงคนละ 10 บาท แต่ก็เพิ่มรายได้เสริมที่ดี และยังมีความสุขกับการพูดคุยคนที่มาเยี่ยมชม

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงประจักษ์

การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากการเรียนรู้เชิงปฏิบัติสู่ทฤษฎีการเรียนรู้

จากการรวบรวมวิธีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในโซ่อุปทานการผลิตบัวหลวงตัดดอก หรือการทำนาบัวหลวงนั้น จากการศึกษาพบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการทำนาบัวหลวงตัดดอก สามารถจัดกลุ่มสื่อการเรียนรู้ในการผลิตบัวหลวงตัดดอกให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีประสบการณ์การเรียนรู้ของ Edgar Dale (พูลศรี เวศย์อุฬาร, 2553) ที่กล่าวถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายที่นำไปสู่ความสมบูรณ์ชัดเจนในเรื่องต่างๆ ประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า สามารถเกิดขึ้นได้ในระหว่างศึกษาโดยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 การเชื่อมโยงองค์ความรู้โดยใช้สื่อจากประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงโดยใช้สื่อจากประสบการณ์ตรง บรรพบุรุษสืบมา การถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่ม การเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกลุ่ม และการเชื่อมโยงความรู้จากหน่วยงานภาครัฐสู่ภาคการทำนาบัว เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเยี่ยมชมนาบัวหลวงตัดดอก และการทำวิจัยร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งสามารถอธิบายการเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การเชื่อมโยงองค์ความรู้การทำนาบัวจากประสบการณ์ตรง (Experiential learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการทำนาบัวของเกษตรกรเกิดจากการลงมือปฏิบัติผ่านการสอบถามจากผู้รู้มาก่อน แล้วจึงลองผิดลองถูกในการทำนาบัว เน้นการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ในการทำนาบัวด้วยตนเอง ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีวงจร 4 ขั้นตอน คือ การเรียนรู้ การทบทวนไตร่ตรอง การสรุปหลักการ และการนำไปปฏิบัติจริงเพื่อเรียนรู้ว่าสิ่งไหนใช้ได้ สิ่งไหนต้องปรับปรุง

2. การเชื่อมโยงองค์ความรู้การทำนาบัวจากบรรพบุรุษสืบมา เกษตรกรนาบัวได้สืบทอดการทำ

นาบัวมาจากรุ่นพ่อแม่ ซึ่งบรรพบุรุษเป็นผู้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลองผิดลองถูกแล้วดูผลที่เกิดขึ้นด้วยตนเองแล้วจึงถ่ายทอดกันมาให้แก่ลูกหลานเกษตรกรนาบัวพัฒนาภูมิปัญญา และกระบวนการเรียนรู้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นาบัวหลวงที่เกิดจากการนำองค์ความรู้ของบรรพบุรุษมาใช้ขึ้นจะมีแนวทางในการดำเนินการปลูกด้วยเทคนิคพื้นบ้านที่เป็นองค์ความรู้ที่มีความแตกต่างเฉพาะรายบุคคล

3. การเชื่อมโยงองค์ความรู้การทำนาบัวจากการถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่ม เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ซึ่งผู้ถ่ายทอดจะเป็นปราชญ์ของชุมชนทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในกลุ่มของชุมชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการต้นน้ำจนถึงปลายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการแข่งขันสูงสุด

4. การเชื่อมโยงองค์ความรู้การทำนาบัวจากการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกษตรกรรับทราบข้อมูลมาจากผู้ถ่ายทอดในกลุ่มอื่นๆ เป็นความรู้ที่มีการยืนยันในสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติมาว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากผู้รู้ในกลุ่มอื่นๆ ที่ปฏิบัติอย่างไร องค์ความรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มทำให้เกษตรกรมีความรู้ที่ชัดเจนขึ้น ผ่านการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อส่งต่อองค์ความรู้ระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างบุคคล และสามารถกลายเป็นฐานองค์ความรู้ใหม่ เช่น แนวคิดการดำเนินการทำนาบัวหลวงตัดดอก ผ่านการพูดคุยถกเถียงที่ทำให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ที่ชัดเจน

5. การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐสู่ภาคการทำนาบัว เป็นลักษณะของการให้องค์ความรู้ผ่านสื่อชาวบ้าน เช่น วิทยุชุมชน เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด เป็นต้น ซึ่งผู้ทำนาบัวเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ

ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาองค์ความรู้ของตนเองได้ตลอดเวลา

กลุ่มที่ 2 การเชื่อมโยงองค์ความรู้โดยสื่อจากภาพและสัญลักษณ์ในลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วารสารข่าวที่เกี่ยวข้องกับบัวดำการทำนาบัวหลวงตัดดอก และสื่อออนไลน์ต่างๆ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งองค์ความรู้ในรูปแบบนี้มีอยู่ทั่วไป การนำสื่อสิ่งพิมพ์มาช่วยในการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการทำธุรกิจนาบัวหลวงตัดดอก ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับองค์ความรู้ข่าวสารที่ถูกต้องอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การจัดเวทีระดมความคิด

แนวทางการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการสื่อสารองค์ความรู้ในโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอก

การเชื่อมโยงความรู้และการสื่อสารความรู้ในโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอกของจังหวัดนครปฐม จากการจัดเวทีระดมความคิดในแต่ละกลุ่มย่อยจำนวน 3 ครั้ง ได้แก่ เวทีของเกษตรกรผู้ทำนาบัวหลวงตัดดอก เวทีผู้ผลิตปัจจัยสนับสนุนการทำนาบัวหลวงตัดดอก และเวทีผู้ค้าดอกบัวหลวง สามารถสรุปเป็นแนวทางเชื่อมโยงความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอกดังแสดงในภาพ 2 แสดงถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการสื่อสารความรู้ในโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอกระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานสนับสนุน

สอดคล้องกับ ประสงค์ ตันพิชัย และ กาญจนา ทรัพย์นัย (2553) ที่ได้ทำการศึกษาการเชื่อมโยงความรู้ในโซ่คุณค่าการผลิตกล้วยไม้ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งหน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ควรเข้าร่วมศึกษาแนวทางการปฏิบัติองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน เพื่อทำการวิเคราะห์สารสนเทศให้สามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการจัดหาช่องทางในการเผยแพร่ที่มีความเหมาะสมแก่เกษตรกร สำหรับด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการสื่อสารความรู้ในโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอกระหว่างเกษตรกรและกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะปลูก การบำรุงรักษา และสภาพปัญหาต่างๆ ระหว่างการเพาะปลูก ผ่านช่องทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวความคิด ทักษะ และองค์ความรู้ภายในกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และทำการรวบรวมองค์ความรู้เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ด้านแนวทางการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการสื่อสารความรู้ในโซ่คุณค่าการทำนาบัวหลวงตัดดอกระหว่างหน่วยงานสนับสนุน และกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษา วิจัย และพัฒนาร่วมกัน เพื่อการพัฒนาธุรกิจให้เกิดความสอดคล้องกับรูปแบบการเพาะปลูก และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างดีเยี่ยม

ภาพ 2 แนวทางเชื่อมโยงความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอก (ปรับปรุงจาก ประสงค์ ตันพิชัย และกาญจนา ทรัพย์นัย, 2553)

จากแนวทางการเชื่อมโยงองค์ความรู้และการสื่อสารความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในภาพ 2 พบว่า โดยองค์กรรวม เกษตรกร กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานสนับสนุน ควรทำการศึกษาปฏิบัติ และพัฒนาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานบัวหลวงตัดดอกร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เฉพาะด้านที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางต้นแบบในการปฏิบัติที่ดีแก่เกษตรกรรุ่นใหม่ และผู้ที่มีความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในโซ่อุปทานนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับ Hiranphaet (2019) ที่ได้ทำการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของกล้วยน้ำว้าในจังหวัดนครปฐม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงความรู้ในโซ่อุปทานการทำนาบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. ด้านการวิจัยต่อยอด นักวิจัยควรเน้นการวิจัยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากบัว อาทิเช่น รากบัว ไหลบัว กลีบบัว เกสรบัว ใบบัว และเมล็ดบัว และควรมีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างยั่งยืน

2. ด้านการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ ควรหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพนาบัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พัฒนาให้เกษตรกรผู้ทำนาบัวมีองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาหลักสูตรพัฒนานาบัวสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และหลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากบัวหลวง ขึ้นเพื่อให้เกษตรกรสามารถหารายได้เพิ่มจากหลากหลายช่องทาง

3. ด้านความร่วมมือและการรวมกลุ่ม ควรศึกษาหารูปแบบการรวมกลุ่มเกษตรกรที่เหมาะสม เช่น การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรผู้ทำนาบัวสามารถซื้อ-ขายปัจจัยการผลิตของตน ร่วมกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้ในราคาที่เป็นธรรม ส่งเสริมในเกษตรกรรายเล็กให้มีอำนาจการต่อรอง

4. ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาครัฐควรให้ความรู้ด้านการเพาะปลูก ช่องทางการจัดจำหน่าย การเพิ่มศักยภาพจากผลิตภัณฑ์บัวหลวง และการพัฒนานาบัวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แก่เกษตรกรผู้ทำนาบัว ผู้ที่สนใจเปลี่ยนนาข้าวเป็นนาบัว และประชาชนทั่วไปที่สนใจ นอกจากนี้แล้วภาครัฐควร

สนับสนุนข้อมูลด้านกายภาพในการทำนาบัว เช่น ระยะเวลาในการผันน้ำให้แก่นาบัว เป็นต้น

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานบัวหลวงตัดดอกในจังหวัดนครปฐม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และขอขอบคุณ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ให้ออกาสในการศึกษาค้นคว้าเพื่อดำเนินการวิจัยได้อย่างราบรื่น

เอกสารอ้างอิง

- ทวีพงศ์ สุวรรณโร. (ม.ป.ป.). การทำนาบัว. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์. สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาศิริ กลางพอน. (ม.ป.ป.). ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย. (ออนไลน์). สืบจาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thaistory/index.html>.
- ประสงค์ ต้นพิชัย และกาญจนา ทรัพย์นัย. (2553). การเชื่อมโยงความรู้ในโซ่อุปทานการผลิตกล้วยไม้ในจังหวัดนครปฐม. *วิทยาสารกำแพงแสน*, 8(3), 40-49.
- พูลศรี เวศย์อุฬาร. (2552). กรวยประสบการณ์ กับสิ่งที่ Edgar Dale ไม่ได้ทำ. *เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา*, 16(1), 75-86.
- ภาณุพล หงษ์ภักดี. (2556). บัวหลวง: ศักยภาพไม้ดอกไทยสู่ตลาดอาเซียน. *แก่นเกษตร*, 41(3), 213-220.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการความรู้กับการบริหารราชการแนวใหม่*. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. กรุงเทพฯ.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์. (2560). การจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรกล้วยไม้ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal*, 10(2), 1595-1610.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564)*. ค้นจาก <http://www.nakhonpathom.go.th>.
- Hiranphaet, A. (2019). *The supply chain management of the cultivated banana in Nakhon Pathom*. Retrieved from [https://ieeexplore.ieee.org/document/8612352/references#](https://ieeexplore.ieee.org/document/8612352/references#references)
- Supply Chain Council. (2012). *Supply Chain Operations Reference Model Revision 11.0*. Retrieved from <https://docs.huohoo.com/scm/supply-chain-operations-reference-model-r11.0.pdf>